

Vinarica, vinar i vinarka

Ham, Sanda

Source / Izvornik: **Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2018, 65, 108 - 110**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:210699>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

detergent, što je u ljekarništvu sredstvo za čišćenje. U komercijalnom svijetu ta je riječ kao sredstvo za pranje rublja poprimila oblik *deterdžent*, u punom neskladu s domaćom tradicijom, o čemu je Ljudevit Jonke u Jeziku pisao još 1959.

Magi su u Mediji bili poseban razred svećenika kojima su pripisivane nadnaravne moći, kao što je tumačenje snova, a najpoznatija su tri maga ili mudraca koji su pohodili Isusa pri rođenju. Riječ μάγος počela se poistovjećivati s čarolijom pa je *magičar*

postao pučka vrsta čarobnjaka, čovjek koji je vradžbine umio rabiti za zabavljanje naroda. Glagol čarobirati može dijalektalno, kao i u srpskome, glasiti *mađijati*, čarolija je *mađija*, a magičar je *mađioničar*, no standardno gledano, i ovdje palatalizacija izlazi iz okvira navade i prakse te se prednost daje oblicima *mag* i *magičar*, koji su dosljedni, čiji je korijen bliži antičkome i koji su u skladu s tradicionalnom pretvorbom i prilagodbom.

Marko Kovačić

VINARICA, VINAR I VINARKA

itatelj Hrvoje Pavić iz Osijeka, profesor hrvatskoga jezika i povijesti, pita nas kako se naziva žena koja proizvodi i/ili prodaje vino – *vinarica* ili *vinarka*? On smatra da je pravilno *vinarka* kao naziv zanimanja, ali postoje i brojna mišljenja da bi naziv trebao biti *vinarica*.

Kada je riječ o nazivima zanimanja, Narodne novine br. 124. od 27. listopada 2008. donose Nacionalnu klasifikaciju zanimanja s nazivima u muškom i ženskom rodu¹ i u toj su klasifikaciji zabilježeni svi nazivi zanimanja za muškarce i žene. Riječ je zapravo o mocijskim parnjacima kojima imenujemo muškarce i žene obnašatelje pojedinih dužnosti ili zaposlene u pojedinim zanimanjima pa bi bilo bolje da se u nazivu Nacionalne klasifikacije umjesto muškog i ženskog roda govori o muškom i ženskom spolu ili jednostavnije – o muškarcima i ženama. Naime, rod je gramatička kategorija (muški, ženski, srednji), spol je „stvarnosna“ pojavnost – muškarci ili žene. Pravilniji bi

naziv Nacionalne klasifikacije glasio: Nacionalna klasifikacija zanimanja s nazivima za muškarce i žene.

Na str. 66. Nacionalne klasifikacije zabilježeno je sljedeće: 6111.25.3 VOČAR, VINOGRADAR, VINAR/VOČARICA, VINOGRADARKA, VINARKA. Dakle, dvojbe ne bi trebalo biti, *vinarka* je naziv za ženu kojoj je zanimanje proizvodnja i/ili prodaja vina i to je službeni hrvatski naziv za to zanimanje. Primjerice, u Poljoprivrednom oglasniku istaknute su poslovne ponude za *vinara* i *vinarku*, *vinogradara* i *vinogradarku*.²

U široj upotrebi nije tako jednostavno i nedvojbeno. Možemo čitati tekstove u kojima je *vinarica* (pa i *vinogradarica*): *Baranjske vinarice i vinogradarice: Ženska mašta vinu sve prašta*,³ *Tradicionalno Vincelovo proslavljeno kod kutjevačke vinarice Zorice*

¹ <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/378415.pdf>

² <https://www.agroklub.com/poljoprivredni-oglasnik/oglas/vinar-vinogradar-vinarka-vinogradarka/38215/>

³ <http://www.glas-slavonije.hr/335886/11/Baranjske-vinarice-i-vinogradarice-Zenska-mašta-vinu-sve-prasta>

Tandare,⁴ ali i naslove u kojima je u istom značenju *vinarka*: *Kutjevačka vinarka Zorica Tandara ugostila više od 200 prijatelja i poslovnih partnera na proslavi Martinja*,⁵ *Jedina hrvatska vinarka Jasna Antunović Turk predstavila se na Kvarneru*.⁶

Babićeva Tvorba riječi (1986., str. 98.) ne bilježi ni *vinarku* ni *vinaricu*, nego samo *vinara* kao imeničku izvedenicu „sa sufiksom -ār“ koja „prvenstveno označuje bavljenje čime kao zanimanjem.“ Govoreći o mocijskim parnjacima za ženska zanimanja izvedenim od imenica za muška zanimanja na -ār, S. Babić navodi dva dometka kojih raspodjela ovisi o konkretnoj imenici. Naime, na osnove koje završavaju na *r*, može se dometnuti ili *-ica* ili *-ka*: *bačvar* > *bačvarica*, *cvječar* > *cvječarica*, *kipar* > *kiparica*, *kuhar* > *kuharica* (str. 238.) i *friзер* > *friзерка*, *gostioničar* > *gostioničarka*, *knjižničar* > *knjižničarka* (str. 137.). Kako glasi mocijski parnjak prema *vinar*, na žalost, nije zabilježeno.

Od suvremenih rječnika samo VRH⁷ bilježi mocijski parnjak prema *vinar*, a bilježi lik: *vinarica*. *Vinarka* nije zabilježena. Isto je i s *vinogradarkom* – nije zabilježena, ali *vinogradarica* jest. Valja napomenuti da Šonjin rječnik⁸ bilježi *vinogradarku*, ali ne i *vinogradaricu*.

Jednoznačniji odgovor pronaći ćemo u starijem našem rječniku, Akademijinu, u njegovu dijelu XX. objavljenom 1971. – 1972. Poznato je da Akademijin rječnik valja uzeti s oprezom jer bilježi i hrvatske i srpske riječi bez uputnice na jezičnu pripadnost pa valja povesti računa o autorima u kojih je potvrđena riječ. U natuknici VINARICA zabilježena su dva značenja – brod koji prevozi vino i sud u kojem se drži vino. Za prvo je značenje potvrda samo iz Karadžićeva rječnika da se u primorju tako naziva „lađa što se na njoj nosi vino“, a za drugo je značenje više potvrda iz hrvatskih autora koji *vinaricu* definiraju kao *viniski sud* ili *vinisko bure*. Suvremeni Strunin rječnik Hrvatsko pomorsko nazivlje⁹ ne bilježi riječ *vinarica*, nego brod za prijevoz vina naziva vrstom tankera: „Tankeri za prijevoz neškodljivoga tekućeg tereta najčešće prevoze vino, vodu, sokove i drugo.“

Natuknica VINARKA u Akademijinu rječniku kaže sljedeće: „*vinârka*, *f.* žena vinarova, a i ona što prodaje vino. *U Srbiji zabilježio s naznač. akc. Pavlović*“.

Vratimo se suvremenom stanju – nema zaprjeke za tvorbu: *vinar* > *vinarica* i *vinarka*, osnovi na *r* mogu se za tvorbu mocijskih parnjaka dodati oba dometka, *-ica* i *-ar*. Ako pak *vinarica* nije mocijski parnjak, nego znači predmet (bilo brod za prijevoz vina, bilo sud za čuvanje vina), ne samo da je značenjski različita, nego i tvorbena, riječ je o tvorbi dometkom *-arica*: *vino* > *vinarica*, tvorbena isto kao i *pjesmarica*, *sačmarica*, *slamarica*, *svječarica*. Drugim riječima, *vinarica* je značenjski zauzeta i bilo bi dobro da ostane naziv za predmet, a *vinarka*, koju bilježi Nacionalna klasifikacija zanimanja s nazivima u muškom i ženskom rodu i koja se širi u upotrebi, može ostati mocijski parnjak

⁴ <https://www.pozeska-kronika.hr/drutvo/item/10415-tradicionalno-vincelovo-proslavljeno-kod-kutjevacke-vinarice-zorice-tandare.html>

⁵ <https://pozega.eu/kutjevacka-vinarka-zorica-tandara-ugostila-vise-200-prijatelja-poslovnih-partnera-proslavi-martinja-fotogalerija/>

⁶ <http://www.fiuman.hr/jedina-hrvatska-vinarka-jasna-antunovic-turk-predstavila-se-na-kvarneru/>

⁷ Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika, ŠK, 2015.

⁸ Rječnik hrvatskoga jezika, LZ i ŠK, 2000.

⁹ https://bib.irb.hr/datoteka/806966.Hrvatsko_pomorsko_nazivlje.pdf

imenici *vinar*. Pri tom nam ne treba smetati što Akademijin rječnik bilježi *vinarku* kao riječ zabilježenu u Srbiji, to ne znači da nije i hrvatska. Ovisno o tome s koje strane državne granice, možemo i *novinarku*, *kritičarku*, *političarku*, *keramičarku* svrstati u različite jezike, a dijelom su zajedničkog

leksičkog blaga. Pokušaj potiskivanja tvorbe na *-ka* i uvođenje oblika na *-ica* (gdje mu u hrvatskom jeziku nije mjesto): *novinarica*, *kritičarica*, *političarica* i *keramičarica* bilo je kratkoga daha.

Sanda Ham

OSVRTI

POSTOJI LI JEDINSTVENI I OPĆEPRIHVAĆENI HRVATSKI PRAVOPIS?

Prošlo je malo manje od pet godina od objave Hrvatskoga pravopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Tadanje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH izdalo je 31. srpnja 2013. preporuku za porabu Institutova pravopisa u hrvatskim osnovnim i srednjim školama. Tvrđilo se je da je potrebno približno pet godina da novi pravopis zaživi u struci i javnosti pa da postane jedinstvenim i općeprihvaćenim diljem Hrvatske. U Uvodnoj riječi tiskanoga izdanja Institutova pravopisa piše: „Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje nastao je iz želje da se načini jedinstven i općeprihvaćen pravopis hrvatskoga jezika te da se nakon višegodišnjih prijemora pomire različite pravopisne norme jer je jedinstvenost hrvatskoga pravopisnog standarda jedan od osnovnih preduvjeta lakšega usvajanja pravopisnih pravila i jednostavnijega ovladavanja hrvatskim jezikom.“ Navodi se također da je „potaknut višegodišnjom neujednačenom pravopisnom praksom na svim razinama, a osobito u školstvu“.

Je li Institutov pravopis tijekom pet godina ujednačio pravopisnu praksu i postao

jedinstvenim i općeprihvaćenim u svim područjima društvenoga života u Hrvatskoj? Rabi li većina općila i ustanova sve što preporučuje Institutov pravopis? On, primjerice, preporučuje sljedeće inačice: *sudci*, *podatci*, *Europska unija*, *neće*, *pogreška*, *Katolička Crkva* itd. Raščlamba provedena na nekoliko ciljanih primjera potvrđuje porabu „nepreporučenih“ inačica u pojedinim zakonima, općilima, ministarstvima i državnim ustanovama, kao što su, na primjer, Ustavni sud RH, Vlada RH, MZO, AZOO i dr.: „... u koje *suci* ne dolaze suditi...“¹,

„Predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske odlučio je o zahtjevu USKOK-a za izuzeće od obavljanja sudske dužnosti predsjednika Županijskog suda u Zagrebu i predsjednika sudskog vijeća *suca*...“², „25. travnja 2018. – u okviru boravka u Hrvatskoj u organizaciji Udruge hrvatskih sudaca, *suci* redovnih sudova Republike Makedonije...“³,

¹ Vlada Republike Hrvatske, 22. veljače 2018., <https://vlada.gov.hr/vijesti/predsjednik-vlade-paket-pravosudnih-zakona-dobar-iskorak-zajacanje-neovisnosti-i-nepripranosti-hrvatskoga-pravosudja/23378>

² Vrhovni sud Republike Hrvatske, 17. travnja 2018., <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>

³ Ustavni sud Republike Hrvatske, 25. travnja 2018., <https://www.usud.hr/hr/suci-makedonskih-redovnih-sudova-posjetili-ustavni-sud>